

JOSEPH REIG Y VILARDELL

EXCURSIÓ AL OLF DE ROSAS

MEMORIA

Llegida per son autor, lo dia 12 de Novembre del any 1885

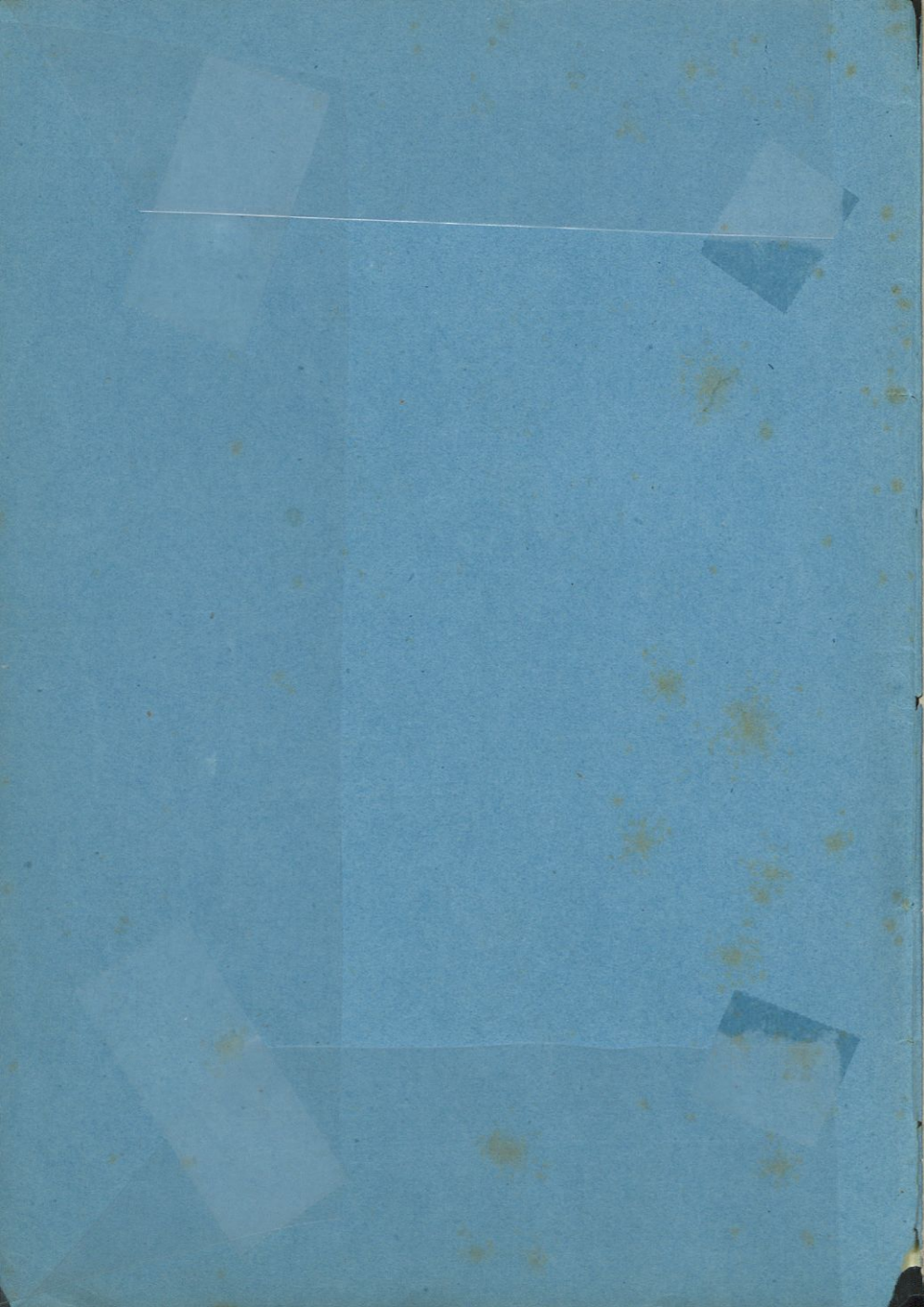
EN

L'ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

BARCELONA

Estampa de REBOLLO Y XUREIRA, Carrer de Tallers, 51 y 53

1885

0287-99760

Al Sr. Director de

La Exped. de la Foresta

123
Josep M. Sureda

EXCURSIÓ AL GOLF DE ROSAS

JOSEPH REIG Y VILARDELL

EXCURSIÓ AL GOLF DE ROSAS

MEMORIA

Llegida per son autor, lo dia 12 de Novembre del any 1885

VS

L'ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

BARCELONA

ESTAMPA DE REDONDO Y XUMETRA

Carrer de Tallers, 51-53

1886

BIBLIOTECA PAGES DE CLIMENT FIGUERES

A los amichs y consocis de LA CATA-
LANISTA dedica aquest treball

L' AUTOR.

EXCURSIÓ AL GOLF DE ROSAS

OMPANYNS:

Reunits en l'estació del ferro-carril de Fransa d'aquesta capital nos trobárem, poch després del mitx-dia del 4 d'Abril del present any, varios apreciables amichs; distingits companys d'aquesta associació.

Lo dia se mostrava favorable á l'excursió que ab tant entussiasme com ver desitx empenfam cap á l'interessant regió ampurdanesa, ansiosos de visitar las innumerables joyas arqueológicas que l'esmentada important part de Catalunya enclou.

Poca estona després lo tren se posava en marcha fent desfilat al enfront nostre amples valls, elevadas serras, que, enclavadas allí á modo de colossal fita de terme para marcar la divisoria ratlla que separa la terra del mar, bessotejan las tranquilas onas del Mediterrá.

Las importants y fabrils vilas de Badalona, Masnou, Mataró y molts d'altres, passavan llisquentas per davant nostre com un vol de blanques colomas y lo tren en sa precipitada marcha nos allunyava d'aquells edificis que per última vegada entreveyam al través d'una suavíssima boyra de fum.

Pels vols de Malgrat perdérem de vista las blavosas ayguas del mar.

—¡Fins al Ampurdá! diguérem á las puras onas, que enmirallant lo blau celatje s'aixecavan formant montanyas de blanca espuma... Ja eram lluny, quant encar las contemplávam prenent mil formas distintas entonadas pels reflexos del sol ponent.

Lo tren mentrestant s'internava per frondosas riberas, fentnos contemplar embadalits l'hermós riu Tordera. La cristallina corrent regava aquella fertíllsima vega y l'oreig de cap-al-tart feya trontollár las brancas dels arbres d'aquella deleitosa salzareda.

¡Ab quant gust no 'ns hagerem deturat á contemplar llarga estona aquellas riberas sempre bellas y ab quanta satisfacció no hageram esperat l' hora del crepúscul pera veurer las diferentas entonacións que anavan prenent las ayguas d'aquella corrent á mida que 'l sol, enviantli sos darrers raigs s'hagués anant ocultant al detrás de las montanyas!...

A dos quarts de cinch de la tarde arribávam al Empalme y al cap d'una hora entrávam á l'estació de l'inmortal Gerona.

La bella catedral de Santa María y l'atreuit campanar de la colegiata de Sant Félix, fou lo que de la

histórica vila primerament contemplárem, y al allunyar-se 'l tren, després d' haver tributat pátris recorts á las gloriosas murallas, encar vejérem aquellas elevadas torres voltadas per suau garlanda de boyra.

A las set tocadas d' aquell vespre arrivábam á Figueras.

Era negra nit, y sols distingírem la vaga claror dels fanals, que, com errants estrelles, entonavan lo quadro que la població presentava.

Figueras, partit provincial de Gerona, es de las poblacions de la comarca catalana que més s' ha desenrotllat y més ha anat ab la marcha progressiva de Catalunya. Una ciutat espayosa, orejada, d' amples carrers y esbelts edificis constituheix aquesta població, que conta aproximadament ab un total de 8.000 habitants. Com á establiments públichs, té una important casa del Ajuntament, un esbarjós hospital ab 300 llits, un convent anomenat *Recoletos* y entre altres llochs d' importancia, enclou varios teatres y centres d' instrucció.

Entre aquestos mereix notarse lo *Cassino menestral*, elegant assosciació que conta uns 600 socios, y en qual important biblioteca, comensada fa poch hi figuren uns 700 volúmens. A més consta lo local d' un gran saló d' espectacles y de moltas altres dependencias elegantment disposadas.

La amabilidad ab que fuórem rebuts pel conserje del esmentat *cassino*, nos fa dedicarli la expressió de nostre reconeixement.

Fora de la població y á pochs metros de la mateixa s'hi ovira, com cautelós centinella, lo famós castell de Sant Fernando, una de las plassas fortes més importants d'Espanya y dins de la qual poden habitarhi 6.000 homes.... ¡Contemplemlo! admirém aquellas enrrunadas murallas, aquells fossos que á tants cadávres de nostres antepassats serviren de tomba y recordém lo gloriós nom de N' Alvarez.

Després de visitar lo *Cassino menestral* regre-sárem á la fonda. La continuació del viatge l'haviam ficsat per l'endemá á punta de matí y la avansada hora d'aquell vespre nos feu retirar, esperant ab ansietat que'l nou jorn despertés, pera emprendre lo camí cap al golf de Rosas.

A dos quarts de sis del matí següent nos posavam en marcha. La tramontana, vent que assota constantment tota la comarca del Ampurdá y que en la nit anterior se desencadená ab forsa, havia cedit després d'haver serenat lo cel, en lo qual encar brillava la viva claror d'alguna estrella com recort de lo que fou en un passatge regnat de tenebras. Lo castell de Sant Fernando comensava á dibuixarse á lo lluny com lo far que anuncia la proximitat d'un port als navegants; los primers raig del naixent sol saludavan aquells gloriosos murs y lo dóls cant matiner de las aus comunicávan á aquell dia tot l'explendor que podíam apetexer.

Pujárem seguidament al coche á la *grant daumont (sic)*, com un company nostre anomená á una espayosa

berlina arrossegada per dos cavalls, y al temps que contemplavam per última vegada aquella vila, lo coche ab rápida carrera, nos condugué á las aforas de la ciutat.

Ja hem deixat Figueras; ja respirem l' ayre pur del camp, lo ventitjol del matí oretja nostre front; lo cálser de las flors s' es overt pera exalar sos perfums, y arreu las canturias dels aucells nos delectan.

Entre mitx d' aquell esplendorós quadro de la naturalesa, entre aquella grandesa que nos rodejava, á á lo lluny véyam destacar-se l' baix Pirineu catalá, cobert per la boyra del matí. Lo Canigó mostrava també, allá, en l' últim del horisont, sa blanca testa y en aquella ample planuria, arréu se destacavan pintorescas vilas, populosas ciutats y ben situats llogarets.

Nos deturarem breus moments pera contemplar tanta maravella y dirigint nostres miradas per tots costats, descobrirem las serras Blanca, Mitxana y Pujada. Tornárem á emprendre lo camí per la plana y ben conservada carretera, empero, poch avans d' entrar á Castelló haguérem de condóldrens ab greu pesar de lo descuyt ab que en dit lloch se tenia. Férem bon tros de camí pel mitx d' aquell sembrat de pedras y passant després l' antich pont, compost de set irregulars arcadas, entrárem á Castelló d' Ampurias.

La vila qual atenció nos ocupa, es una de las del baix Ampurdá més rica en recorts arqueològichs. Situada en un turonet, qual peu banyan las ayguas del Muga, grossas murallas la resguardan com centi-

nellas que vetllan per las despullas que han quedat d' un brillant período.

En una espayossa plassa, y al costat de las negro-sencas casas de Castelló, hi destaca com blanch sobre 'l fondo obscur, lo gòtich monastir de Santa María, joya en la que 'l goticisme desplegó tota la magnificencia del seu art, avalorantla ab los richs travalls y ben esculpits bustos que ostentan sas parets.

A cada costat de la porta, dessorre las esbeltas bovedetas, formadas per dos elegants archs, s' hi destacan las figuras dels dotze apóstols, cobejadas per ben trevallats dossellets. Al fondo y dessorre de la porta ficsada en l' últim arch, se destaca un bell retaule representant l' adoració dels Reys Magos á Nostre Senyor. Varios florons adornan los cinch archs que completan la grandesa de la fachada.

En l' interior se descubreixen, tot seguit de crehuar la porta principal, tres amplex naus separadas per columnas. Lo cor se troba al mitx del temple y en los murs de las naus laterals hi han molts capelletes, algunas de las quals contenen bells retaules.

La capella major, ja d' ella mateixa bastant fosca, n' estava sobremanera en aquell' hora que la visitarem. Se distingían vagament al mitj del altar, qual ninxo tapa un retaule d' una sola pessa de márml, las inspiradas escenas de la vida de Jesucrist.

La angustiada cara del Criador, las tristas faccions de María y los expressius rostres dels soldats, era l' únich que del retaule del altar destacava. Formava contrast ab la foscor d' aquesta capella la quietut que

respirava aquella iglesia que semblava abrumada per la espessa nuvolada d' una nit tenebrosa.

Lo bell campanar y la notable abside rematan la gloria de Santa María de Castelló.

Sortírem d' aquest punt á quarts de deu del matí y emprement la carretera que va á Rosas, passarem al poch rato pel desecat estany de Castelló, férem bona part del camí pel peu de las estibacions de la serra de Sant Pere de Roda y poch després las alvorotadas ayguas del golf nos indicaren que havíam arribat á Rosas.

Rosas, es una de las més bellas poblacions del Ampurdá. Se troba situada al peu d' una montanya y quasi be á l' entrada del golf. Gosa d' una vista inmensa; tota la planuria del Ampurdá se desserrotlla al devant voltada per los Pirineus que aixecan sos elevats pichs com pera rendir homenatge al Criador de la Naturalesa.

Nostre desitx al visitar aquest punt era 'l de atravesar lo golf ab una de las moltes barcas que hi han en la costa y visitar algunas de las estacions d' aquella platxa, empero contra nostra voluntat y ab greu pesar haguérem de desistir de l' idea al escoltar las paraulas de molts de la vila que 'ns aconsellavan no 'ns embarquessim, puig la mar estava alvorotada y la tramontana bufava ab bastant intensitat.

—Está clar, nos digué 'l cotxero fent la mitja riatlla; no 's vulgan anar á perdre; ja 'ls portaré jo á voltar lo golf; tot lo més podrem volcar, pero ja 'ls asseguro jo que no anirán á casa molls.

Mentres esperavam que nos arreglessin l' esmorsar, férem una visita al distingit metxe y conegut polítich Sr. Sunyer y Capdevila, qui, ab extremada amabilitat y gran interés nos acompanyá á visitar la població, de la que no poguerem admirar altra cosa que la iglesia y sa bella situació.

Renovarem nostres afectes ab lo Sr. Sunyer, y pujant en lo cotxe, emprenguerem novament lo camí cap á Castelló.

D' aquest punt nos dirigirem á l' histórica Ampurias, fent llarga estona del camí pel mitx d' amples camps y rieras. La esbelta cordillera dels Pirineus se 'ns presentava al davant coronada pel blau celatje y tancant la rica planuria ampurdanesa.

Deixárem lo poble de Rimors, quals casas vejerem á nostre esquerra y á poch visitarem Fortiá, seguint per la carretera que trobarem en lo kilómetro sisé y qual camí empalma ab la carretera general de Fransa. Admirarem l' estany de Pubol y las vilas de Sant Pere Pescador, Vilacolum de Baix y de Dalt, Armentera y Torroella de Fluviá, qual riu tinguérem de creuhar ab lo coche, porque no hi ha ni un petit pont pera facilitar las comunicacions, sobretot lo día que una forta riuhada invadeix aquell plá.

Ultimament trobarem lo poble de Vilademat, deturantnos á visitar la rómánica iglesia en la que no vejerem cap particularitat que cridés nostre atenció. Lo campanar d' espadanya y la circular ábside completan lo senzill aspecte del temple.

Desd' aquesta vila nos dirigirem cap á Ampurias deixánt la carretera que 's continúa cap á La Escala y

La Bisbal y que distan á 23 y 29 kilómetros respectivament á contar desde Figueras.

Instalada dessobre una montanyeta y al costat mateix del mar está dormint lo somni del passat Ampurias, la rica *Emporium*, qual pérdua ha lamentat tantas voltas nostra pátria y en quals vélls murs deixáren las generacions passadas son timbre de gloria. Res inquieta aquest somni; las onas besan silenciosas la enrunada montanya com mare aconhortada que bessoteja lo cadavre de son volgut fill; las flors del recort tancan son cálzer sobre aquellas desmoronadas ruinas.

Un cop en la sossegada vila visitarem primerament la iglesia de Sant Martí, entre las ruinas del antich monastir dels pares Servitas. Era ja al caure la tarde y no poguerem entrar al interior d' aquest monument per trobarse la porta tancada. Contemplárem un esbelt rossetó enclavat al dessobre la porta y nos condolguerem del poch mirament que han tingut los encarregats d' aquella iglesia al juntar un carrer de ninchos al costat mateix de la porta d' entrada.

Desd' allí pujarem dalt de las citadas ruinas, contemplant la grandiosidad del golf y reconeixent lo pich de la Mare de Deu del Mont, lo Canigó y 'l Puig-mal; la montanya de Massenet de Cabrenys y los colls de Llí, Massana y Portús.

Devallarem seguidament per la sorrenca montanya y vejerem las antigas murallas, en quals formidables rocas s' estrellan las onas de las ayguas del golf; recorrerem l' ample extensió d' aquells muts gegants

y després pujarem á dalt d' un turó ahont una mala barraca tanca l' important mosaich romá representant lo suplici de Efigenia. Molt nos condolguerem del poch cuydado ab que 's guarda tant brillant página del art romá y molt nos lamentarem del olvit ab que se te aquella joya destinada á desapareixer si com fins are se deixa á la vigilancia de descuydat guardiá.

Iluminats per la darrera claror d' aquell dia nos dirigirem á la Escala.

Quant entravam á aquesta població, situada á l' entrada del golf y quasi be al devant de Rosas, la nit comensava á avantsar.

¡Qué poéticament s' enmirallavan las blancas casas de la Escala en l' ampluria de las platejadas onas! A la claror de la lluna la montanya d' Ampurias apareixía com un nuvolet que 's destacava entre las tenebras d' una fosca nit y los innumerables fanalets dels barcos de pesca que á aquella hora poblavan las ayguas, assemblavan un conjunt d' errants llumenetas eixidas d' una mansió de tombas.

¡Quína nit més pura y tranquila!

Agradablement impressionats nos dirigirem á la fonda.

En aquesta rebérem l' agradable visita del intel·ligent notari, actualment resident en l' Escala, don Manel Bellido, de qual agradable senyor fuorem objecte d' atents obsequis durant nostre curta permanencia en la citada població. Visitarem després al consoci y delegat d' aquesta assossiació don Salvador Battalla, mostrantnos en llur casa un bonich museu com-

post en sa major part de restos extrets de las ruinas d' Ampurias.

De regrés á la fonda del cumplimentós senyor Joseph Lloveras, hagerem d' escoltar una noticia que nos omplí de plér y coroná l' éxit de l' excursió que ja tocava al fi. Se 'ns digué que á poca distancia de l' Escala, en lo vehí cap de Montgó, existian unas covas admirables, unas grutas prodigiosas, fins al present poch conegudas y qual expedició envers á aquellas joyas de la costa catalana era deliciossíssima, per quant s' havia de fer l' excursió en barca y costejant sempre.

Un viu desitx de véure aquellas covas s' apoderá de nosaltres y per més que l' estat del mar no era gayre favorable á los propósitos per tots vivament manifestats, determinarem sortir l' ensendemá al matí á recorre las grutas del Montgó, contant ab la barca que 'l bo del senyor Joseph nos havia ofert.

—Jo mateix los cridaré, nos digué aquest tot content, ja veurán quinas covas!...

Y dirigitse á un xicot que 'ns feya la descripció de las grutas li digué:

—No t' empatollis res, que 'ls vull sorpendre.

Assistirem aquella nit á las diversions que 's celebravan en lo poble y regressarem á la fonda cap-altart del vespre.

L' endemá á trench d' auba lo senyor Joseph ja 'ns cridava:

—Apa, que ja es tart—nos deya tot apariant l' es-morsar dins d' un cistell—cuytin si volen véure sortir lo sol—repetía per fernos enllestir.

—No 'l veurem pas avuy—feu un dels nostres companys que ja havia overt la finestra—;quina boyra que s' escampa!

Un quart mes tart nos reuníam al peu del mar ab dos homes més; un d' ells era un dels amos del barco, l' altre un vehí de l' Escala que s' havia ofert pera vogar.

—¿Vol dir que no 'ns mullarem?—diguí al senyor Joseph mirant al cél, que s' anava ennuvolant.

—No 'ls hi fassi por l' aygua que ha de venir de dalt; la de sota 'm dona angunia.

—¿Que vol dir que hi ha perill de *volcar*?

Pero 'l bon home atrafegat ab l' arreglo dels remes no 'ns sentí y quant se feu cárrech de nostres paraulas ja havia pegat empenta al bot y ja 'ns trobavam al mitx del mar.

Sortint de l' Escala se descubreixen aquestas covas tot just s' ha passat una roca enclavada al mitx del mar y anomenada: *Pou del romani*, y ahont s'hi pescava coral ab molta abundancia.

La impresió que causá en nostre ánim la vista d' aquellas covas es indescriptible.

Sembradas en la falda d' aquellas montanyas y re-torsantse com si volguessin escalarlas pera pujar al cim y enmirallarse en las ayguas del Mediterrá, s' alsan com severs monuments, muts gegants d' es-

talactitas que pareixen planyers de la mort de las etats que las deixáren.

Tot es silenci; tot dorm; sols lo remor de las onas desperta 'l somni en que jau aquell solitari paratje.

Rocas y aygua se confonen entre sí. Ni una fulla, ni 'l més débil arbret pot distingir nostre vista entre mitj d' aquell espés rocam, morada de la desolació y de la mort. Tant sols per totas bandes se veuhen com si haguessin sigut aixecadas per forsas volcánicas ó per invisible ma enormes penyas, las quals, forman atrevits archs, admirables y superbas columnatas com las que adornavan los gegantins temples del antich Egipte.

Assemblan aquellas rocas los espessos brodats d' atrevidas torres d' una ciutat sepultada en l' abim del mar.

La cova *negre de las cambras*, una de las que visitarem primerament, es realment maravellosa. L' espectacle que oferí á nostre vista no es possible transcriure. Aquella estranya arquitectura de murs, parets, cúpulas, archs y columnas al moment d' estar iluminats per los raigs del naixent sol, se reflectían de mil diversos modos en aquellas massas d' estalactitas y estalagmitas de variadíssimas formas, presentant á la vista los mes capritxosos jochs de llum; la mes rica y brillant combinació de colors que pugui forjarse la fantasía.

Las estalagmitas en alguns paratjes solen creixe fins enlassarse ab las estalactitas, y forman punxants columnas que adornan aquellas cavernas feréstegas.

Un sen fi de covas existeixen en lo ja esmentat tra-

jecte, haventni algunas, com per exemple las de *la sal* y la de *las cambras*, que tenen, al dir dels del país, l'alsada de la catedral de Gerona.

La circumstancia de trobarse las covas del cap de Montgó en las riberas del mar, fa que l'expedició per son interior pugui ferse dintre d' una barca, qualitat que contribuheix á fer mes interessant l' excursió. Aixó no obstant, nos digueren que en alguna cova no pot penetrarshi sense portar atxas encesas, y en varias, com en las *covas de 'n Managat* y en las *covas negres de las cambras*, la llum s' apaga al creuhar per las moltas revoltas que hi han en l' interior.

Lo día, que una mica renascut nos feu concebir vanas esperansas, cambiá al poch temps. Las fins allavors tranquilas ayguas del mar, ben prompte assotaren l' embarcació que 'ns conduhía, al volguer doblar lo cap de Montgó, fent dificultosa é impossible la visita á moltas altres covas que á poca distancia de las que vejérem existeixen.

Al sortir de la *punta trenca brassos* lo fort llevant que bufava nos feu tornar enrera, buscant refugi dins la *cova de las cambras*.

—Miri, senyor Joseph, vosté ha tingut rahó—li diguí mostrantli mon vestit tot xop per l' aigua qu' una onada ab rebatent furia m' assotá.

—Emboliquis, contestá aquest allargantme una manta;—emboliquis, porque 'l temps també s' embolica.

Pero ¡quín espectacle mes deliciós navegar per l' interior d' aquellas grutas! Las estalactitas apareixen

confossas; las tenebras s' espessan mes y mes; los aucells surten del interior de las penyas, y la remor de las onas completa aquell misteriós quadro.

Mitx hora després nos detinguerem un petit portet tancat per grossas penyas, y nos possarem á esmorsar, fent honors á las viandas que 'l senyor Joseph, tant bon previsor com marino, nos havia portat.

Contrariats, donchs, de poder desembarcar en l' Estarrit, nos entornarem cap á La Escala, á qual punt regressarem á las deu tocadás del matí.

Aprofitant lo servey de carruatjes que comunica aquesta població ab l' estació del ferro-carril de Fransa en Sant Miquel de Fluviá, nos dirigirem allí empalmant ab lo tren que nos condugué á Barcelona, quedant tant admirats com agradablement impressionats de la contemplació de aquellas maravellas que acabavan de passar pel devant nostre con llauger y deliciosíssim somni.

JOSEPH REIG Y VILARDELL.

1 Novembre 1885.

CL R 91 1025 REI

v. 13

60 E

SISTEMA DE LECTURA PUBLICA
DE CATALUNYA

1303469631